

**Commentariorum ac disputationum, in tertiam partem divi
Thomae tomi quinque**

Priorum vigintisex Quaestionum eius Partis expositionem complectens

Suárez, Francisco

[Köln], 1617

Sectio tertia. Quid sit hæc vnio humanitate, seu quid per actionem
vniendi, in humanitate, aut Verbo fiat.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93775](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93775)

diuina nō perficitur in se, nec mutatur per naturam humanam, sed simpliciter terminatur illam sine ulla sui mutatione. Quocirca, quanquam incarnatio dicatur esse vnio substantialis per modum compositionis ex natura & supposito: nihilominus secundum specificam rationem diuersa est ab illa cōpositione naturæ, & supposito, quæ connaturalis est rebus creatis, imo fortasse non vniuocam, sed analogam cum illa conuenientiam habet in ratione vnionis, & compositionis. Quamquam hoc vltimum facile in verāque partem disputari possit: quod facere omitto, quia dialecticum potius videtur negotium, quam Theologicum. Vt ergo ratio, seu descriptio huius vnionis concludatur, addamus illam esse substantialem, & supernaturalem compositionem, ex natura creata vel humana, & supposito diuino, seu subsistētia Verbi.

Contra hanc vero doctrinam obici possunt quedam dicta Patrum, in quibus hanc vocant naturalem seu essentialē vnionem. Petrus Damianus, de Incarnatione, & gratia, ca. 3. dicit, *Verbum essentialiter carni vnitum*; & refert Nazianzenum episc. ad Chelidoniu, alias, orat. 51. vbi dicit humanitatem esse diuinitati copulatam. *Idem*, quod Ioannes Maxent. in cōfessione fidei veritū substantialiter, sed proprie significant, secundum essentiam, ut ibidem veritū Billius, & in Damascen. libro 3. fidei, cap. 3. idem Nicetas lib. 3. Thesau. cap. 3. & 38. Vnde prædictus Ioan. Maxent. in respon. ad episc. sub nomine Hormisdæ Papæ scriptam, sub finem ait, *luxa diuina eloquiā & Sanctorum Patrum traditiones, Christum filium Dei, quem in duabus naturis essentialiter, siue iuxta compositionem vnionis & in cōfusionis docet fides Catholica, consistemus*. Cyrillus vero epistola 10. & anathematismo 3. vnionem hanc naturalem vocat. Et eodem modo loquitur Sophrō. dicta sexta Synodo, act. 11. & Cyrus Alexand. act. 13. eiusdem Synod. cano. 4. & 7. quicquid alias sit hæreticus, tamen in hoc loquitur ex sententia Cyrilidē Nicet. & Ioan. Maxent. supra, & Petr. Diacon. lib. de Incar. & grat. cap. 3.

Respondetur tamen breuiter, non esse Patrum sensum vocare hanc vnionem essentialē, vel naturalem, quia sit compositio essentia, vel naturæ, quia hoc ipsi in hæreticis improbant. Nec dicitur naturalis, quia non sit supernaturalis, neque quia ex necessitate, & non libere facta (vt male intellexit Theodoret. impugnando tertium anathema. Cyril.) sed dicitur naturalis, ut ipse Cyrillus se defendendo exposuit, quia est vera, & realis, & non ficta; sicut solemus dicere esse vnionem physicam, & realem: sicut enim res naturalis in suo ordine habet suam naturam, & essentiam, ita & hæc vnio in suo genere habet veram, & realem rationem vnionis, & ad hoc explicandum dicitur naturalis: & eodem sensu dicitur essentialis, vt exposuit Damascen. lib. 3. cap. 3. & ex illo Necet. lib. 3. Thesau. cap. 3. *Coniunctionem, inquit, essentialē dicimus, hoc est, veram, & non phantasticam, seu commentitiā*. Et specialiter Nazianzenus cum vocat vnionem secundum essentiam, explicare intendit hanc vnionem esse talem, vt ratione eius De⁹ non accidentali aliqua denominatione; sed vere, & secundum essentiam, dicatur de homine quod ipse disertis verbis explicat, dicens esse vnionem secundum essentiam, quia diuinitas non secundum gratiā aliquam vel affectum sed secundum essentiam est vnita humanitati. Denique potest dici naturalis, & essentialis vnio; quia substantialis est, atque adeo vnio simpliciter, & quod inde resultat est vere, ac per se vnum. In his tamen locutionibus, quamuis sint veræ & propriæ, propter ambiguitatem tamen vocū obseruandum est, ne absolute vsurpentur, nec sine sufficienti explicatione, vt omne scandalī, & erroris periculum auferatur.

Quid sit hæc vnio in humanitate, seu quid per actionem vniendi in humanitate, aut Verbo fiat.

Vt difficultas huius quæstionis intelligatur, oportet distinguere omnia, quæ interueniunt in hoc mysterio. Primum est humanitas. Secundum est, Verbum. Tertium est, actio seu passio, vel mutatio, per quam hæc vnita sunt (hæc enim nunc pro eodem sumimus, licet alias ratione formali distinguantur.) Quartum est, terminus vltimus resultans per hanc actionem, scilicet hic homo. Quintum est, relatio vnionis inter extrema vnita. Et sextum addi potest id, quod est fundamentum proprium huius relationis, seu id, quod fit in humanitate per illam actionem, qua copulatur Verbo, seu quod idem est, ipsa substantialis coniunctio, quæ intelligitur esse in termino illius actionis, vt per illam hic homo resultare possit. Ex his autem omnibus, tria priora, vel per se, vel ex supra dictis satis clara sunt. Nam & de Verbo, & humanitate nihil nunc est, quod dicamus, nam quæst. 3. & 4. de illis agendum est: De termino vero totali, & adæquato huius mysterij in præcedenti disputatione sectione prima, diximus satis. De relatione vero vnionis, an propria relatio sit & prædicamentalis, præter ea, quæ dicta sunt exponendo litteram D. Thomæ, pauca infra dicentur, de fundamento eius, nihil tractandum superest. Denique de actione vniendi non est, quod modo disputemus, an sit ipsemet actus diuinæ voluntatis, quo tota Trinitas perficit hoc mysterium, an vero sit aliquid in creatura receptum, hæc enim quæstio communis est de omni actione DEI ad extra, & nobis satis nunc est ipsum fieri Incarnationis, esse aliquid extra Deum, & in creatura receptum, quod, vt est à Deo, potest dici actio eius, prout vero recipitur in creatura, est passio, vel mutatio illius. Hæc enim non potest esse in Deo, neque in Verbo, vt constat, necesse est ergo esse in humanitate, & eam nunc solum dicimus esse, ipsam incarnationem in fieri, clarior enim intelligentia huius mutationis pendet ex cognitione illius rei, seu modi, qui per illam in humanitate fit, nam illud ipsum prout in fieri est hæc mutatio, & prout à Deo, est actio Dei. Vnde obiter intelligitur, istam actionem seu vniendi actiue humanitatem Verbo, non esse terminare humanitatem. Nam hoc terminare est proprium Verbi, & non consistit in aliqua effectione alias esset commune Trinitati, imo in nulla causalitate consistit, vt sequenti sectione explicabimus. Est ergo actio hæc à terminatione distincta, consistens in vera efficientia, & communis est toti Trinitati. Vnde etiam intelligitur, male quosdam dicere hanc actionem esse ipsum subsistere increatum communicatum in tempore naturæ humanæ, quia licet per hanc actionem fiat, vt subsistere increatum communicetur humanitati, non tamen potest talis actio esse ipsum subsistere increatum, quia illa est vere creata, & recepta in humanitate, & vel est accidens, vel habet se per modum accidentis humanitati inhaerentis, quæ non possunt conuenire ipsi subsistentiæ increatæ. Et licet fingeretur hæc actio, vt existens in DEO ipso, non esset proprie, & formaliter ipsum subsistere Verbi, quod non est commune toti Trinitati, sed esset actus diuinæ voluntatis de incarnatione facienda, qui vnus existens, communis est tribus personis.

Difficultas ergo superest de sexto illo membro supra posito, & oritur ex dictis de actione vniendi, quæ vera est effectio, & proxime versatur circa humanitatem, quam immutat, & in qua re-

recipitur, necessarium ergo videtur, per illam aliquid fieri: & hoc inquirimus quid sit.

i sentent.

Gregor.

Prima ergo opinio esse potest per hanc actionem nihil fieri in humanitate, sed solum fieri hoc compositum, seu hunc hominem, ut disputatione præcedenti explicatum est. Ita sentit Gregor. in 1. distinct. 28. quæst. 2. in responsione ad 17. & 18. argum. inclinant Ocham in 1. distinct. 30. quæst. vnica ad 2. Bacon. in 3. distinct. 1. quæst. 1. arti. 1. & dist. 2. quæst. 2. artic. 2. Et fundamentum est, quia nihil aliud fingi potest, quod in humanitate fiat magis, quam in Verbo, neque est necessarium, quia vni actioni sufficit assignare vnum terminum adæquatum per illam productum, & sicut Verbum per se ipsum immediate vnitur humanitati nulla additione illi in se ipso facta: ita & contrario humanitas eodem modo vnitur Verbo proxime, ac formaliter per seipsam, & quidquid addatur, non confert ad vniionem. Quæ sententia videtur placere aliquibus Thomistis, &

Caictan.

Caictan. infra art. 10. circa ad primum viderur illam indicare, cum ait coniunctionem humanæ naturæ cum persona filij Dei nihil aliud esse, quam vniionem inesse personæ filij Dei: & infra ait in hoc mysterio nullum ens reale interuenisse præter extrema, & mutationem, ac relationem inde resultantem, de qua statim. Nec multum ab hac sententia discrepat Aureol. ut refert Capreol. in 3. d. 5. q. 1. artic. 2. nam dicit hanc vniionem solum addere indiuisiōnem quandam inter Verbum & humanitatem, ratione cuius vnum componunt; & magis hoc indicat Capreolus in responsionibus ad argumenta Aureoli concedens interuenire hanc indiuisiōnem, sed illam non esse nisi vnitatem personæ aut existentie create, quæ est in Christo. Sed hæc sententia intelligi nullo modo potest: quia, ut ostensum est, tota hæc actio vnitiva recipitur, & versatur in humanitate & illam immutat, neque aliter eam vnitur Verbo, quam immutando illam, ergo necesse est, ut aliquid in ipsa humanitate faciat, quia omnis actio, seu passio, vel mutatio facit aliquid in subiecto, in quo recipitur, hoc enim est de intrinseco conceptu eius: hoc autem non est ipsa humanitas, ut sic ut ostensum est, præsupponitur enim ad hanc actionem, ut subiectum eius, neque est ipsa substantia Verbi quia actio, vel mutatio realiter, seu identice nihil aliud est, quam id ipsum, quod per eam proxime, & quasi formaliter fit, prout est in fieri, & respicit agens, vel passum, sed hæc actio non potest hoc modo identificari cum ipsa substantia increata Verbi, ut per se clarum est, & supra etiam probatum, ergo non potest substantia ipsa Verbi esse id, quod proxime per hanc actionem fit. Rursus neque illud esse potest totum compositum, scilicet hic homo: tum propter eandem rationem, quia fieri illius compositi non potest adæquate identificari cum toto illo, quia in illo includitur substantia ipsa increata, cum qua nullo modo, neque ex parte, neque in toto mutatio ipsa identificatur: tum etiam, quia illud compositum est totalis, & adæquatus terminus, qui resultat, præter quem oportet intelligere terminum quo seu quasi formalem, per cuius effectiōnem vel mutationem illud compositum resultat, quia, ut dictum est, non possunt duo extrema ita coniungi, ut ex eis vnum aliquid resultat, nisi saltem alterum illorum aliter se habeat, & rationem illius, in quo aliter se habet compositum resultat, & ita in proposito humanitas, non secundum se, sed prout vnita, est formalis terminus huius mutationis, & hoc inquirimus, quid scilicet addat illud, prout vnita supra ipsam humanitatem. Et confirmatur, nam humanitas ut vnita aliquid dicit præter humanitatem, ut per se constat, & aliquid etiam præter substantiam Verbi quia concipi potest aggregatum ex humanitate & substantia Verbi, etiam si humanitas non sit vnita, ergo humanitas ut vnita aliquid dicit præ-

*Per se est
nam in cau-
nationis ne-
cessitate est
quæstio scilicet
nihil fieri.*

ter substantiam Verbi. Sic etiam hic homo Christus aliquid dicit præter Verbum, humanitatem, & aggregatum ex utroque, quia hæc omnia intelligi possunt, & esse, etiam si Verbum non sit homo: ergo aliquid aliud addendum est, & hoc inquirimus quid sit. Nec vero dici potest per illam actionem non fieri aliquid positum in illa, sed solum priuationum, priuatur enim propria personalitate, & statim illi Verbum per se ipsum quasi formaliter coniungitur. Hoc inquam, non satis est; tum quia, etiam ipsa humanitas secundum se, & ut prior natura sua propria personalitate, non est per seipsam vnita Verbo, sed est quasi capax propriæ personalitatis, vel personalitatis Verbi, ergo humanitas ut sic etiam, ut nondum existens sub propria personalitate, & Verbum ut sic præintelligitur, antequam ex illis resultet aliquid compositum; ergo, ut illud intelligatur resultare, non satis est intelligere illam priuationem; sed aliquid aliud positum interuenire oportet: tum etiam, quia illa actio est positiva, & implicat actionem positivam non inducere terminum positum, quia (ut dictum est) realiter, seu identice ab illo non distinguitur, & ad illum per se primo tendit, non ad priuationem. Vnde per hanc actionem non priuatur humanitas sua personalitate propria, quæ est, quidam modus sibi connaturalis, nisi quatenus inducit aliquid formaliter impossibile illi modo, & hoc inuestigamus, quid sit. Tum denique, quia si, humanitatem esse vnitam Verbo, nihil adderet, nisi carentiam propriæ substantiæ, hoc ipso quod illa caret formaliter ac præcise, necessario esset vnita Verbo, quod per se constat, quam falsum sit.

Secunda sententia est, per hanc actionem fieri in humanitate qualitatem quandam supernaturalem, quæ gratia vniionis dicitur, quæ natura sua vim habet vniendi humanitatem Verbo. Ita sentit Gabriel in 1. distinct. 30. quæst. 4. & in 3. distinct. 1. quæst. 1. & quæst. 2. artic. 2. qui Ocham allegat, cum tamen ille in 3. qu. 1. contrarium doceat. Citat etiam Alens. 3. part. quæst. 7. membr. 2. artic. 1. cuius sententia longe alia est, ut disputat. 8. videbimus. Fundamentum huius auctoris nullum aliud esse potuit, nisi quia nihil aliud inuenit, quod commodius dici posse existimaret. Sed est sententia omnino falsa, & improbabilis, contra omnes doctores in 3. distinct. quam specialiter impugnat Bonauent. distinct. 2. artic. 3. quæst. 1. & dist. 6. artic. 2. quæst. 1. & sumitur ex Alens. 3. part. quæst. 7. membr. 1. artic. 1. & D. Thom. infra art. 10. & Albert. distinct. 2. putat hæc sententiam pertinere ad errorem Nestorij; neque immerito: nam V. Synodus, collat. 8. canon. 4. damnat dicentes hanc vniionem factam esse secundum gratiam. Et impugnat breuiter; quia hæc opinio non ponit illam qualitatem, ut dispositionem ad vniionem. Hoc enim non pertinet ad presentem quæstionem, sed disputat. 8. tractandum est. Nam etiam si admitteremus illam dispositionem, illa esset præuia ad actionem vnitivam. Vnde adhuc superesset inquirendum, quid per illam actionem fiat in humanitate. Ponit ergo istam qualitatem, ut formale vinculum ipsius vniionis, & ita facit vniionem ipsam accidentalem, nulla enim magis propriæ accidentalis est, quam illa, quæ formaliter per aliquod accidens fit.

Dices, partes integrales substantiæ materialis vniuntur per quantitatem formaliter, & tamen vniuntur substantialiter. Respondetur, falsum esse antecedens: sed non est hic locus illud examinandi, quod si admitteretur, consequenter illa vniio dicenda esset accidentalis. Deinde intelligi non potest, quod aliqua qualitas ex natura sua formaliter sit incompossibilis cum personalitate propria illius naturæ, cui inhaeret, tum, quia sunt diuersorum ordinum, tum, quia omnis qualitas de se potius supponi sup-

*Obiicit
Respond.*

suppositum constitutum, in quo sustentetur. Ergo ex natura sua non potest habere oppositionem formalem cum aliqua substantia. Unde multo minus intelligi potest, qualiter aliquam naturam suam formaliter efficere, ut aliqua natura hypostatice sit unita Verbo Dei, quia illa unio pertinet ad constitutionem substantiae, & hæc est supra rationem accidentis, tum etiam, quia nihil repugnare videtur, ut Deus conferret in humanitate separatam à Verbo omnem qualitatem, quæ inhærebat uniti, non potest autem conservari ipsa unio, seu id, quod proxime fit per actionem unitivam, facta separatione, ut per se constat, nam in humanitate sic separata; & habente illas qualitates, posset fieri iterum actio unitiva, & rediret quæstio, quid per illam fieret. Denique, si illa qualitas est omnino absoluta, inhærebit quidem in ipsa natura, non vero faciet ipsam naturam substantialiter existentem in aliquo supposito, quia qualitas absoluta respicit subiectum, in quo est, & nihil aliud, & maxime quia ille effectus formalis est supra totum ordinem accidentis. Si vero est accidens respectuum; vel reducitur hæc opinio in aliam statim tractandam, vel certe non intelligitur, quo modo qualitas possit respicere suppositum tanquam intrinsicum terminum sibi vere & realiter unitum, cum non respiciat illud tanquam subiectum, quia accidens, quod non sit mera unionis relatio, non respicit hoc modo aliquid nisi subiectum suum.

Quarta ergo opinio, ponit per hanc actionem nihil fieri in humanitate, nisi relationem unionis. Ita sentit Scot. distinct. 1. quæst. 1. & Ocham in 1. distinct. 30. & in 2. quæst. 1. Durandus dist. 5. quæstio. 2. & sunt, qui tribuant D. Thom. quia hic art. 7. nihil aliud creatum dicit fieri in humanitate præter relationem, & sæpe alias dicit hanc unionem factam esse sine mutatione Verbi, quia tantum facta est secundum unionem, quæ relationem importat, ut videre est infra, quæstio. 16. art. 1. ad 4. & art. 6. ad 2. indicat etiam hic art. 7. ad 3. sed illum locum ibi breuiter, clare exposuimus, omittis multis, quæ Caietanus obscure notauit. Fundamentum vero huius opinionis est simile præcedenti, scilicet, quia nihil aliud absolutum intelligi potest, quod fiat in humanitate. Quod si obiciatur quia actio per se primo non tendit ad relationem. Respondet Scot. illud esse verum in relationibus intrinsicis aduenientibus, non vero in illis, quas vocat extrinsecas aduenientes, in quo genere hanc relationem constituit. Durand. vero respondet illud esse verum in relationibus prædicamentibus, quas ipse in sola denominatione extrinseca constituit, præter quas dicit esse alias intrinsecas, & reales, inter quas hanc unionem numerat, & has dicit per se primo posse fieri per actionem aliquam.

Hanc opinionem Thomistæ vehementer impugnant, ut videre licet in Caietano hic art. 8. Palud. in 3. dist. 5. q. 1. art. 3. & Capreol. ibi ad argumenta Durandi & aliorum, non enim minus ex illa, quam ex præcedenti sequi videtur hanc unionem non esse substantialem, sed accidentalem, quia illa relatio accides quoddam est, atq; unio secundum illam solam dicitur facta, & ideo in V. Synodo, collat. 8. cap. 4. expresse negatur unionem hanc factam esse secundum relationem. Sed fortasse dicent auctores contrariæ sententiæ relationem hanc non esse vinculum humanæ naturæ, & substantiæ diuinæ, neq; ab illa denominari Christum, aut Verbum hominem; sed ab humanitate, quæ à Verbo immediate terminatur, & cum illo constituit vere hunc hominem, qui est adæquatius terminus substantialis actionis unitivæ, nihilominus tamen dicent solam relationem creatam addi ipsi humanitati præter substantiam increatam. Et hoc modo hæc sententia parum differt à secunda opinione supra tractata, neq; habet plus erroris, aut

Fr. Suarez Tom. 1.

periculum quam illa, falsa tamen est, sicut illa, quia si relatio non est vinculum humanitatis cum Verbo, ergo ordine naturæ prior est substantialis coniunctio, & unio inter humanitatem, & Verbum, quam ipsa relatio, quæ ex illo vinculo resultat. Illa autem coniunctio, seu vinculum illud aliquid est præter humanitatem, & Verbum, ut sæpe probauimus, quia fit per ipsam actionem unitivam, & quia ex vi Verbi, & humanitatis, ut sic non sequitur illa unio. Et confirmatur primo, quia Christus, ut est hic homo, est substantia per se una, & in se includit non solum humanitatem, & Verbum, sed etiam eorum unionem. Sed in conceptu suo substantiali non includit relationem, quia non includit accidens: ergo illa substantialis coniunctio aliquid est præter relationem. Et confirmatur secundo, quia hæc relatio necessario supponit aliquam mutationem factam in aliquo extremorum, non enim potest insurgere relatio unionis inter duo extrema, inter quæ antea non erat (siue successione temporis, siue ordine naturæ) nisi aliquid additum sit, vel mutatum in aliquo extremo, ut duo corpora existentia in duobus locis, non possunt nouam relationem propinquitatis acquirere, nisi prius aliquod illorum loco mutetur. Sic igitur in proposito, hæc relatio unionis supponit mutationem aliquam factam in humanitate, per quam necesse est aliquid in ea fieri præuium relationi. Quæ rationes concludunt sine dubio, si loquamur de vera relatione accidentali, & prædicamentali, quia non potest illa esse formalis terminus actionis substantialis, nec pertinere formaliter ad constitutionem substantiæ, nec demum esse propria ratio, propter quam duæ naturæ substantiales, diuina & humana substantialiter de eodem prædicentur, & de se inuicem in concreto. Sed Durandus, & Scotus non sunt locuti de hac relatione, ut satis ipsi explicuerunt, præsertim Durandus. Nec Diuus Thomas in citatis locis intendit fauere huic sententiæ in illo sensu: cum enim dicit, Verbum denominari hominem propter relationem, non est sensus, quod à relatione denominetur homo (sic enim non esset vere, nec substantialiter homo) sed sensus est, quod ut Verbum incipiat esse homo, non oportet aliquid nouum in illo fieri, quod in ipso inhæreat, sed solum in illo resultat relatio rationis, & ita concludit D. Thomas, potuisse Verbum fieri hominem sine mutatione sui. Propria vero veluti forma, à qua Verbum denominatur homo, est ipsa humanitas, ut subsistens in Verbo, ut idem D. Thomas explicat infra quæst. 16. art. 1. & 2. quo in loco, & in omnibus citatis, id latius explicabimus.

Reiectis igitur aliorum sententiis, dicendum videtur primo. Per hanc actionem aliquid factum esse in humanitate, ab illa distinctum ex naturæ rei, quod definiret esse in illa, si à Verbo separaretur. Hoc satis ex dictis probatum est.

Dico secundo, Hoc quod fit, non esse aliquid accidentale, sed substantiale. Hoc etiam contra citatas sententias satis ostensum est.

Dico tertio, Hoc quod fit, esse modum quandam substantialem ipsius humanitatis, quo intelligitur existere in Verbo. Hæc assertio ex omnibus dictis satis etiam concluditur. Primo, quia nihil aliud commode intelligi potest, quia neque est materia, neque forma, neque humanitas ex illis composita, ut probatum est, neque est noua res omnino ab illis distincta, & superaddita humanitati, quia illa non posset esse nisi accidens aliquod, cum non esset materia neque forma substantialis, & quidquid esset, secundum entitatem suam, posset esse à Verbo separatum, non ergo esset ipsa formalis unio: ergo nihil aliud esse potest, quam modus aliquis substantialis humanitatis. Secundo explicatur exemplis, nam cum anima unitur corpori in resurrectione, necesse est, ut aliqua mutatio in illa fiat, vel in corpore, vel in utroque,

que, nam ex illis præcise consideratis secundum entitates suas non resultat homo, ergo oportet aliquid addere, secundum quod in eis fiat aliqua mutatio, illud autem nihil est aliud, quam modus substantialis coniunctionis. Proportionale exemplum est de accidente inhaerente subiecto; nam illa inhaerentia, præter entitatem accidentis, quæ conservari potest in accidente separato, est modus quidam ipsius accidentis, scilicet unio ad subiectum, proportionatus tamen illis, & ideo modus accidentalis, & imperfectus: sic ergo in hoc mysterio, cum unitur humanitas Verbo, fit in ea aliquis modus unionis, seu inexistentiæ in Verbo, qui, quoniam est intrinsecus modus substantiæ, & ad compositionem substantiæ, seu cuiusdam personæ humanæ pertinet, substantialis est, & non est per modum inhaerentiæ, nec per modum informationis, sed alio supernaturali, & ineffabili modo, qui à nobis dicitur, modus unionis hypostaticæ. Tertio idem explicatur, quia substantia creata modus substantialis est naturæ creatæ, omnino tamen absolutus, & in se terminatus, vel potius ultimo terminans ipsam naturam: hic autem modus exclusus est ab humana Christi natura, ex vi unionis ad Verbum. Ergo recte intelligitur per illam unionem factum esse in illa humanitate alium substantialem modum priori formaliter incompabilem, non ultimo terminantem naturam in se: sed constituentem illam in Verbo, ut in ipso terminetur. Et ita recte etiam intelligitur, hoc terminare, nihil addere ipsi Verbo in se, sed solum esse denominationem ortam ex hoc quod humanitas tali modo ponitur, & substantialiter coniungitur Verbo, à quo penderet in ratione subsistendi. Et ab hac sententia sic explicata nihil in re discrepat Durandus, supra, ut ex dictis supra citata constat, & ex eodem in 1. dist. 30. q. 2. num. 14. 15. & 16. hunc enim modum vocat relationem, quia omnino pedit à supposito Verbi, ad quod dicit intrinsecam, & essentialem habitudinem, quæ alij vocant relationem transcendentalem, seu secundum dici, nam etiam Durandus fatetur non esse relationem accidentalem, & prædicamentalem. Et fortasse eandem rem aliis verbis explicuit Scotus, & D. Thomas in his articulis. & in sequenti artic. 9. (ubi ibidem in principio Caietan. notat) distinguit coniunctionem substantialem ab ipsa unionis relatione inde resultante, & idem ex prelo docet in 3. dist. 2. q. 2. art. 2. quæstionem 3. hæc autem coniunctio sine dubio aliquid est, non solum in fieri per modum actionis, sed etiam in facto esse per modum termini formalis, & ita existimo omnes discipulos D. Tho. in re non discrepare ab hac sententia, quanquam non eisdem verbis explicent, neque ita distincte. Et ad eam confirmandam valida sunt argumenta Aureoli, quæ refert Capreolus in 3. distinctio. 5. quæstione 1. in argumentis contra primam conclusionem, quanquam ad excludendam realem relationem nihil efficiant.

Obiicitur. Sed obiicit aliquis, quia hæc sententia videtur eas habere difficultates, quas contra tertiam obiiciebamus, hinc enim modus etiam est res creata, & minus perfecta, quam ipsa humanitas. Ergo non videtur posse habere hanc veluti connaturalem vim, ut per se ac formaliter uniat humanitatem Verbo. Deinde, cum sit res absoluta, poterit Deus illam conservare in humanitate separata à Verbo. Denique si humanitas, quia unitur Verbo, indiget modo, ut uniatur illi modo, indigebit alio & cum modus etiam uniatur ad hoc similiter erit alius necessarius, unde procedetur in infinitum. Denique ut natura creata uniatur propriæ substantiæ, non indiget modo alio distincto ex natura rei ab ipsa, & à substantia propria, ergo nec in præsentem est necessarius ille modus. Sed hæc facile expediri possunt, nam licet hic modus sit res creata, tamen est ipsamet quasi formalis coniunctio humanitatis ad Verbum, unde habet

Durand.

Scotus.
D. Thom.
Caietan.

Obiicitur.

Responsio.

intrinsecam & essentialem habitudinem transcendentalem ad personam Verbi. Neque hoc est admiratione dignum in hoc modo unionis, nam proportionaliter idem reperitur in omni unione, quod scilicet sit modus intrinsecus eius rei, quæ per sui mutationem alteri unitur, & fit illi proportionatus, & intrinsecam habitudinem & dependentiam dicat ad illam rem, cum qua fit unio, & ideo non est simile de hoc substantiali modo, & de quocunque alio accidenti. Unde ad secundam partem negatur, hunc modum posse conservari in humanitate separata à Verbo, quia dicitur actualem dependentiam ab illo, sicut impossibile est, actualem modum inhaerentiæ conservari in accidente separato à subiecto. Et idem reperitur in omni modo unionis: imo servata proportionem in omni modo actualis dependentiæ. Ad tertiam vero partem negatur potest illi, quia hoc differet res omnino distincta à modo rei, quia res non unitur alteri rei omnino distinctæ, nisi intercedat aliquis modus unionis, scilicet in altero extremorum. At vero id, quod est modus, per se ipsum unitur rei, quia realiter non habet aliam entitatem ab ipsa, & eius formalitas consistit in actuali modificatione ipsius rei, & illi uniri nihil aliud est, quam illam modificare actualiter. Unde quamvis possit res conservari à parte rei sine tali modo destruendo illum, tamen non potest ille modus conservari in rerum natura, quin actu efficiat, & sit coniunctus illi rei, cuius est modus, ut videtur est in figura, sessione, & omnibus similibus. Et in hoc differt hic modus à qualitate, vel alia re omnino realiter distincta, quæ non ita essentialiter requirit actualem coniunctionem cum alia. Quod est manifestum signum, huiusmodi actualem coniunctionem esse modum superadditum rei, quæ alteri distinctæ unitur, cum dependentia ab illa, & aliqua mutatione sui: in ipso vero modo non esse aliquid illi superadditum, sed esse intrinsecam essentialitatem eius. Et per hæc patet responsio ad ultimam partem: negatur enim consequentia, quia substantia connaturalis & propria non est omnino res distincta à natura, sed modus eius, per se illam efficiens actualiter, substantia autem Verbi est res omnino ab humanitate distincta, ut per se constat. Aliæ difficultates hic tangi poterant, videlicet an hic modus sit naturalis, vel supernaturalis, materialis vel spiritualis, diffusibilis, vel indiffusibilis, sed in sequentibus disputationibus occurrunt propria loca, in quibus hæc commodius tractabuntur.

Ex his facile definiri possunt nonnulla dubia ad præsentem questionem spectantia. Unum est, quis sit terminus formalis huius actionis seu incarnationis, disputatione enim præcedente explicuimus terminum integrum, quem Philosophi appellant terminum ut quod, seu qui sit, quem diximus esse compositum ex Verbo & humanitate. Nunc ergo explicandum superest, quid horum sit terminus formalis seu ut quo. Quidam enim existimant esse Verbum ipsum. Quæ sententia tribui potest Capreolo in 3. dist. 5. q. 1. ubi nullum alium assignat terminum præter Verbum: unde potius videtur loqui de termino humanitatis, prout unitur Verbo ad subsistendum, quam de termino actionis unitur. Et revera de eodem loquitur Caietan. hic art. 8. quando in fine eius Verbum appellat terminum ad quem assumptionis: sicut etiam D. Thom. ibi insinuat illum loquendi modum, quia Verbum assumit naturam ad se, id est, ut eam suam faciat, sed nunc non hoc modo loquimur de termino ad quem, sed in ordine ad incarnationem ut est realis & physica actio: & in hoc sensu nullum pro illa sententia auctorē invenio. Probatur autem potest primo, quia ille est terminus formalis alicuius actionis, qui est præcipuus, & per modum actus, acque adeo maxime intentus in termino totali: sed hæc omnia conveniunt Verbo potius, quam huma-

Dubitatio alii
quædam
cur.

Primum.

Opini.

humanitati; ergo Verbum, seu substantia Verbi est terminus formalis huius actionis. Maior ex Philosophia constat, minor declaratur, nam in Christo, ut ex Verbo & humanitate componitur, Verbum est id, quod principaliter ac dignius est, ut per se constat. Deinde substantia Verbi comparatur ad humanitatem ut actus eius: illam enim perficit, eiusque dependentiam terminat, & ideo per modum actus se habet respectu illius. Denique, quod maxime intenditur per hanc unionem est, quod diuina persona humanitati communicetur, & quod hic homo sit Deus: ergo Verbum non secundum se, sed ut eleuans ac perficiens humanitatem, est terminus maxime intentus per hanc unionem. Et confirmatur primo, exemplo resurrectionis, quæ consistit in unionem animæ ad corpus, in qua unione formalis terminus est anima, quæ uenit corpori, ut illud actuet, & ut illi suum subistere communicet, ut multi volunt, ergo pari ratione in hac unione terminus formalis erit Verbum diuinum quatenus suam substantiam communicat humanitati. Tandem confirmari potest ex ipso nomine Christus, quod unctum significat: unde de formali significat unctum quo unctus est: est autem Christus unctus oleo diuinæ personæ seu substantiæ: ergo de formali significat substantiam Verbi, hæc ergo est formalis terminus huius unionis.

1. Opinio. Secunda opinio esse potest, formalem terminum esse humanitatem. Quæ suadetur primo, quia ille est terminus formalis actionis, quo formaliter constituitur totalis terminus eiusdem actionis ut talis est, sed terminus totalis huius actionis constituitur formaliter humanitate: ergo hæc est formalis terminus huius actionis. Minor probatur, nam terminus integer huius actionis est Christus ut est hic homo: hic autem homo formaliter constituitur hac humanitate. Unde natura integra dici solet à Metaphysicis forma totius respectu suppositi, quod comparatione illis quasi materialiter se habet. Et confirmatur ac declaratur, nam formalis terminus non est attendendus ex eo quod in re principaliter est aut æqualius, nam cum calidum sit, in re quid principaliter est subiectum caloris, quam calor, & nihilominus non est terminus formalis calefactionis. Neque etiam est attendendus ex intentione extrinseca agentis, sed ex intentione (ut sic dicam) intrinseca ipsius actionis. Sed in hac actione quod intrinsece & per se intenditur, est, ut Deus fiat homo, hæc ergo actio ex natura sua supponit Deum, & induit illum humanitate: est ergo humanitas formalis terminus eius. Quod potest declarari exemplo actionis, quæ homo vestem induit, nam, licet ad æquate terminetur ad vestitum esse, & in ipso composito ex homine & veste præcipuum sit homo, tamen, quia ipse supponitur actioni, & vestis est, quæ illi adiungitur, ideo formalis terminus illius actionis est vestis, non secundum se, sed ut actu induens, & quasi informans hominem. Tandem confirmatur, quia Verbum secundum se non est terminus formalis ut per se constat, nec per aliquid quod ipsi addatur, quia hoc nihil est præter humanitatem: unde nec Verbum ut unitum potest habere rationem termini formalis, quia illa reduplicatio, ut unitum, nihil addit Verbo ipsi in se, nisi vel relationem rationis, quæ non potest esse terminus actionis realis, vel denominationem ab unione, quæ est in humanitate, denominatio autem non potest esse terminus formalis actionis realis, nisi ratione formæ denominantis, ergo formalis terminus potius erit humanitas, à qua Verbum denominatur humanatum, quod est esse humanitati cōiunctum.

1. Opinio. Tertia opinio esse potest, nec Verbum, nec humanitatem esse proprie terminum formalem huius actionis, sed modum illum unionis, qui in humanitate est, ut Verbo copuletur, quæ merito tribui potest.

Fr. Suarez, Tom. I.

test Scoti in 3. d. 11. quæst. 1. Durand. d. 5. quæst. 2. & Scot. alijs, qui hoc sensu aiunt, hanc actionem terminari ad relationem, nam re vera non loquuntur de relatione prædicamentali, sed transcendentali. Ratio reddi potest, quia terminus formalis actionis, non supponitur actioni; sed est natura posterior ipsa: sed Verbum & humanitas supponuntur huic actioni, modus autem non supponitur, sed per illam resultat. Maior constat, quia actio, cum sit quoddam fieri, formaliter terminatur ad id, quod proxime per illam fit, quod autem supponitur actioni, non fit per illam: quod vero fit per illam, est ordine naturæ posterius illa. Unde etiam fit, ut tam humanitas, quam Verbum, possint esse sine illa actione: modus autem unionis non possit esse sine illa actione: terminus autem formalis est ille, qui proxime & immediate pendet ab actione. Denique, quod Verbum non fit formalis terminus, satis probatum videtur in secunda opinione; quod autem humanitas non fit terminus, patet, quia est proximum subiectum, in quo, & ex quo fit.

In hoc nihil potest certa ratione diffiniri, nisi prius inter disputantes conueniat, quid nomine termini formalis significetur, nam, si vnus per terminum formalem intelligat, id quod præcipuum est & maxime actuale in toto composito, quod est terminus totalis, alius vero contendat, terminum formalem esse, qui constituit totalem terminum in tali esse specifico: alius denique affirmet, formalem terminum esse id, quod abstracte ac præcise sumptum de nouo fit, different quidem in forma loquendi, & in significatione vocis, tamen in re non sibi contradicent. Et hoc modo videntur procedere opiniones recitatæ: quæ solum differunt, quia in definiendo termino formali non conteniunt: eius autem definitio magis ex usu vocis, quam ex alijs principiis pendet. Et ideo tertia opinio simpliciter videtur probabilior, quia reuera terminus formalis actionis ut sic, est id, quod proxime per illam inducitur, & fit in rerum natura: hic enim est usus huius vocis, ut ex omnibus Philosophis constat, & ex ipsa ratione termini, quæ in hoc consistit ut ad ipsum tendat actio, actio autem maxime tendit ad id, quod per ipsum proxime fit. Atq; hoc censo esse simpliciter verum; si quis autem velit omnibus satisfacere, potest sub distinctis considerationibus varios terminos formales assignare: considerando enim hanc actionem sub ratione diuinæ communicationis, sic diuina substantia potest dici formalis terminus eius, non secundum se, sed ut communicata humanæ naturæ & ut illam maxime perficiens. Si vero consideretur, ut est humanatio Dei, sic formalis terminus est humanitas, non secundum se, sed ut coniuncta Verbo: unde nunquam potest ab hoc formali termino unio separari, saltem ut conditio necessaria ut per humanitatem formaliter Deus homo constituatur. Si autem illa actio solum consideretur ut est unio quædam talium extremorum, ex qua hoc compositum Deus homo resultat, eius formalis terminus est modus unionis in facto esse sumptus. Et hæc vltima consideratio est maxime physica, magisq; absoluta respectu huius actionis.

Secunda dubitatio est, quam Caietanus mouet hic artic. 8. scilicet, quis sit terminus à quo huius actionis, in qua ipse docet, terminum à quo esse humanitatem ipsam, & putat esse sententiam D. Tho. quoniam ibi vocat humanitatem terminum assumptionis: non est autem terminus ad quem: erit ergo terminus à quo. Et probatur, quia terminus à quo supponitur actioni: sed hic nihil supponitur nisi Verbum & humanitas: Verbum autem non est terminus à quo ut per se constat, erit ergo humanitas. Sed hæc opinio merito reicitur etiam ab alijs discipulis D. Tho. quia humanitas ut supra vidimus, potius est subiectum huius actionis, sicut est in generatione

Non Verbum
nō humani-
tas, sed unio
nis modus
est incarnati-
onis terminus
formalis.

Secunda dubi-
tatio de
termino à
quo incarna-
tionis.
1. Opinio:
Caiet.

Reiicitur.

T 2 tione

tionē materia, præterquam Aristoteles in Philosophia alium terminum à quo illius actionis & inquit fuit & docuit. Deinde est hic eadem ratio, quia terminus à quo non manet, imo est impossibilis cum termino ad quem; humanitas autem non est impossibilis cum termino ad quem huius unionis, sed sub illo manet, & per illū aficitur & perficitur. Nec D. Tho. ibi vocat humanitatem terminum actionis, sed solum dicit, naturam humanam significari ut in termino assumptionis, cum dicitur Deus factus homo: esse autem in termino assumptionis non est esse terminum à quo talis actionis, sed potius est esse aliquid manens in termino integro resultante ex assumptione. Dicit præterea D. Thomas, nomine assumptionis indicari terminum à quo & ad quem talis actionis, quia assumptio (inquit) quasi ab alio ad se sumptio, non tamen declarat, quis sit terminus à quo in hac assumptione: neque ex illis verbis colligi potest, quod sit humanitas, sed potius aliquid aliud ab humanitate, à quo ipsa sumatur. Ratio etiam facta pro illa sententia ex dicendis facile expeditur.

Secunda sententia est, terminum à quo huius actionis fuisse substantiam creatam humanam naturam. Quam opinionem significare videtur D. Thomas citatis verbis: *assumptio est ab alio ad se sumptio*, & per illam particulam *ab alio*, ait indicari terminum à quo: constat autem, naturam humanam Christi non esse assumptam ab alio, nisi à proprio supposito, non in quo fuit, sed in quo futura esset nisi assumeretur. Et ratione probatur, quia terminus à quo est qui formaliter excluditur per terminum ad quem: sed substantia propria formaliter excluditur per unionem hypostaticam: ergo Quod si obijcias, quia substantia propria nunquam fuit in illa humanitate, terminus autem à quo debet præcedere, ut sumebat præcedens opinio. Respondetur, non oportere, terminum à quo actu præcedere, seu præexistisse, sed satis esse, quod existeret, nisi talis actio interveniret per quam impediretur. Et hic modus dicendi est probabilis, nam cum terminus à quo possit dupliciter assignari, scilicet, positivè & privative seu negativè, si in præsentem est positivè assignandus, nullus alius excogitari potest. Sed nihilominus verius & proprius dicitur, hanc actionem non habuisse terminum à quo positivum non est enim hoc de ratione omnis actionis, vel mutationis, sed interdum fit ex subiecto in subiectum, interdum vero ex non subiecto in subiectum (ut Aristotelis terminis utar) Non fit autem propriè actio vel mutatio ex termino positivè opposito, nisi, quando actu & realiter talis terminus præcessit in eodem subiecto: si enim aqua à principio creetur calida, non dicitur propriè, ex frigida factam fuisse calidam: neque aqua, si creata sit aut genita in superiori regione aeris, dicitur, ex inferiori loco in eo fuisse constituta, neque homo creatus in magna quantitate dicitur ex parvo factus esse magnus, solum quia terminus à quo positivus non præcessit: nam inde fit, ut non sit ab illo facta mutatio: sic ergo in præsentem non est à persona creata facta assumptio, cum illa non præcesserit. Unde, cum D. Tho. ait, assumptionem esse ab alio, non est necesse intelligi, ab alia persona, aut ab alio termino positivo, sed ab alio statu, seu termino saltem privativo vel negatiuo. Cum autem dicitur terminus à quo formaliter excludi per terminum ad quem, ut quasi adæquate explicetur ratio termini à quo, intelligendum est, non tantum aptitudine, sed actualiter quia non est satis ut terminus ad quem natura sua aptus sit ad expellendum terminum à quo, vel vicillim impediat, sed oportet, ut actu illum expellat à subiecto, in quo ante erat.

Tertia ergo sententia est, terminum à quo in præsentem actionem solum esse privativum, seu negativum, illumque esse carentiam ipsius termini ad quem: sic enim Aristoteles i. Physicor. dixit, terminum à quo

A generationis esse privationem formæ, quæ per generationem inducitur: unde si consideremus hanc actionem, quatenus per illam humanitas vnitur Verbo, terminus à quo illius erit carentia talis unionis, quia ex vi huius actionis humanitas, ex non vnita, fit vnita Verbo. Si vero consideretur hæc actio, quatenus per illam communicatur Verbo substantia diuina, terminus à quo illius erit carentia substantia diuina, nam humanitas Christi ex non habente diuinam substantiam, per hanc actionem fit habens illam. Si denique talis actio consideretur, ut per eam humanitas quodammodo communicatur Verbo, & fit Deus homo, terminus à quo illius est, Deum non esse hominem. Fundamentum huius sententiæ est, quia exclusi aliis, nullus præter hunc relinquitur terminus à quo, qui assignari possit: & hic est maxime proportionatus huic actioni.

Sed superest soluenda eadem obiectio, quæ contra præcedentem sententiam facta est; nam hic terminus re ipsa non præcessit in humana Christi natura, nunquam enim caruit unionem ad Verbum: diximus autem, hanc conditionem esse requisitam in termino à quo positivo; erit ergo eadem ratione necessaria in termino à quo privativo. Responderi potest primo, illam carentiam unionis humanitatis ad Verbum re vera tempore antecessisse ipsam unionem: nam ante instantem incarnationem toto tempore præcedente humanitas Christi non fuit vnita Verbo. Nec vero necesse est, ut illo etiam priori tempore extiterit humanitas, sed satis est quod non fuerit vnita siue extiterit, siue non: ita enim anima rationalis per hominis generationem vnitur corpori, cui antea non erat vnita, sicut per resurrectionem, quæ in resurrectione supponatur existens, non vero in generatione. Unde iuxta hunc respondendi modum hic terminus à quo non est assignandus per modum privationis, sed tantum per modum simplicis negationis, nisi forte respectu materiæ primæ, nam privatio cum sit carentia in subiecto re vera non est, nisi quando subiectum est actu carens forma: humanitas vero vel anima Christi nunquā hoc modo extiterunt: materia autem corporis eius prius tempore extitit carens unionem ad Verbum. Nec videtur hic modus dicendi alienus ab usitato more loquendi: aer enim si à principio creetur lucidus, non dicitur ex tenebroso factus lucidus, quia nunquam tenebrosus fuit, dicitur tamen ex non lucido factus lucidus: quia priori tempore, quo non extitit, etiam non fuit lucidus. Sed hæc responsio, licet, confiderando res, prout factæ sunt, satisfacere videatur, tamen absolute & secundum se, & in omni euentu rem considerando, non satisfacit adæquate, quia simpliciter non est necessarium, ut terminus à quo, etiam negativè sumptus, tempore præcedat actionem: si gamus enim (quod mihi probabilius est fuisse possibile) animam Christi ab æterno assumptam & unitam Verbo, tunc illa actio eundem haberet terminum à quo, quem nunc habet; & tamen negatio unionis, non antecessisset durationem illam actionem. Item tunc anima simpliciter esset producta ex nihilo, quia esset creata, quamvis nihil non antecessisset durationem creationem: ergo non est de ratione termini à quo negativi, ut tempore antecederet actionem. Dicendum est ergo sufficere, ut carentia termini ad quem ordinationis seu naturæ antecederet & quod in re ipsa extitisset suo modo, nisi per talem actionem exclusus fuisset.

Sed tunc superest, ut aliquam rationem differentie reddamus inter terminum positivum & negativum, nam in illo diximus, necessarium esse ut tempore præcesserit, quod tamen nunc negamus in termino negatiuo. Et augetur difficultas, nam, quod non est, non potest dici prius natura præcedere: nam esse prius natura supponit esse: sed illa negatio non

a. opinio.

D. Thom.

Obiectio.

Solutio.

Probabilis
autem, ut
hæc opinio,
non tamen
implectitur.Solutio
autem, ut
hæc opinio,
non tamen
implectitur.

Tertia opinio.

Primaria
responsio.

Improbatur.

Responsio
satisfaciens
obiectioni.Insurgit
aliam difficultatem.

non est necesse, ut prius duratione suo modo sit: neque etiam quod aliquando fuerit: ergo neque etiam necessarium est, ut ordine naturæ præcesserit. Et eadem ratione dici non potest, quod in instanti incarnationis prius natura fuit illa humanitas non unita, quam unita: quia in illo signo fuit non unita: quia in illo instanti pro nullo signo fuit non unita: non enim possunt duo eōtradiētoria de eodem pro eodem instanti verificari, solum propter diuersa signa naturæ. Respondetur ab hoc vltimo incipiendo, negationem non dici ordine naturæ præcedere secundum actuale existentiam, quam suo modo habere potest, ut argumentum supponere videtur, sed solum secundum ordinem, aut præcisionem mentis, quia, nimirum, humanitas prius natura intelligi potest existens, quam unita: & ut sic intellecta, antequam intelligatur in ea facta aliqua mutatio, vel actio, non intelligitur ab illa humanitate exclusa negatio vnionis hypostaticæ aut subsistentiæ inereatæ; & ideo humanitas in illo priori sic concipitur, ac si careret vnione, non conceptu negatiuo, qui falsus esset, sed conceptu præcisiuo, in quo non est falsitas, statim vero ac in secundo signo naturæ intelligitur fieri vnio in tali natura, intelligitur etiā excludi carentia vnionis. Et hoc satis est ad rationē termini à quo priuatiui, Et hinc assignatur differentia inter hunc terminum priuatiuum, & positiuum, quia terminus positiuus, si non præcedit secundum durationem, neque secundum naturæ ordinem, neque secundum quamcunque præcisionem intellectus antecedit, quia in illo priori, quando concipitur humanitas ante incarnationem, quamuis præcise concipiatur sine subsistentia increata, non tamē concipitur cum subsistentia creata, sed ut prior utraque tam propria, quam aliena; id est, ut præcedens ab utraque, & ideo tunc nulla relinquitur antecessio in termino positiuo, quæ ad rationem termini à quo sufficiat, relinquitur autem in termino priuatiuo.

Tertia dubitatio, quæ expeditur ex dictis est. Quod nam sit fundamentum proximum, ex quo resultat relatio vnionis inter humanitatem & Verbum. In qua Scotus & Durandus, locis supra citatis, nullum fundamentum ad hanc relationem requirunt præter ipsam humanitatem, quia non putant, hanc relationem resultare ex aliquo fundamento posito termino, sed per se ac directe fieri per actionem positiuam. At vero Caietanus dicit, fundamentum huius relationis esse unitatem subsistentiæ vtriusque naturæ, quia in omni relatione vnionis fundamentum relationis est illud, in quo extrema conueniunt. Sed in primis considerandū est (quod sæpe dixi) hos autores licet verbis inter se pugnent, tamen reuera non loqui de eadem re; & si quæ est inter eos contradictio, non tam esse in explicando fundamento relationis, quam in ponenda vel auferenda vera relatione prædicamentali. Scotus ergo & Durandus loquuntur de ipso modo vnionis substantiali, qui proxime intercedit inter humanitatem & Verbum, & hunc vocant relationem propter habitudinem transcendentalem quam habet ad Verbum cum actuali dependentia ab illo tanquam à suo termino. Et quidem loquendo de hoc modo, siue proprie siue improprie nomine relationis significetur, verissimum est, nullum habere fundamentum, nec resultare expositione alterius, sed per propriam actionem fieri, ut in superioribus satis ostensum est. Præter hunc autem relationis modum Durandus (& idem videtur sentire Scotus) non ponit in hoc mysterio aliam relationem prædicamentalem realem humanitatis ad Verbum; & ideo mirum non est, quod nullum aliud requirat relationis fundamentum. At vero Caietanus, & multi Thomistæ, præsertim recentiores, ponunt in humanitate relationem prædicamentalem & realem vnionis ad Ver-

Fr. Suarez, Tom. I.

bum; & ideo merito illius fundamentum inquirunt; & quoniam vix vllam mentionem faciunt modi vnionis substantialis, quem nos absolutum cum habitudine transcendentali esse diximus, ideo magnam difficultatem inueniunt, in hoc assignando fundamentum.

Ex his colligere licet, duplicem hic posse quæstionem tractari. Prima est simplex & absoluta, scilicet, an decur in humanitate talis relatio prædicamentalis vnionis ad Verbum distincta aliquo modo ex natura rei à substantiali modo vnionis. Secunda quæstio est hypothetica, nimirum, si talis relatio est, quod nam sit illi assignandum fundamentum. Et ab hac posteriori, incipiendo, quia ex dictis facillimè resoluitur, sententia Caietani nullo modo probanda videtur. Et in primis non videtur Caietanus assignasse fundamentum relationis vnionis, quæ proximè est humanitatis ad Verbum, seu ad subsistentiam Verbi, sed illam quæ est inter naturas, diuinam & humanam, quatenus in vna subsistentia vniuntur, ut patet ex ratione in qua fundatur, scilicet, quia fundamentum relationis vnionis est id, in quo extrema vniuntur: loquitur ergo de vnione extremorum in vno tertio, non autem de relatione eorum, quatenus immediatè inter se vniuntur: nos autem præcipuè loquimur de relatione humanitatis ad subsistentiam Verbi, nam, ut videbimus, hæc sola relatio realis potest hic considerari, nam inter naturas inter se vel non est noua relatio, sed denominatio, quasi mediata ab hac relatione, vel est tantum relatio rationis, ut statim explicabo.

Loquendo igitur de relatione, quæ proximè est humanitatis ad Verbum, cui per se primo vnitur, non potest illius fundamentum esse subsistentia Verbi increata. Primo, quia illa subsistentia est terminus huius relationis, non ergo potest esse fundamentum illius: fundamentum enim & terminus relationis opponuntur potius inter se, quam possint in idem coincidere. Secundo, relatio proximè afficit fundamentum, seu est in illo non ut res omnino ab illo distincta, sed ut modus vel relatio quædam formalis eius, & eo mediante afficit subiectum, sed hæc relatio nullo modo afficit subsistentiam Verbi, neque est in illa, neque est modus eius, sed res omnino distincta, & in humanitate inherens: ergo non est subsistentia Verbi fundamentum illius relationis, sed aliquid creatum existens in humanitate. Tertio, posita humanitate in rerum natura & subsistentia Verbi, si nihil aliud addatur, non resultat hæc relatio, quamuis in illis includatur terminus huius relationis: ergo signum est in eis præcise sumptis non includi fundamentum relationis, alioqui posito fundamento & termino resultaret relatio. Dices, subsistentiam diuinam, non vtrunque, sed ut est vna subsistentia duarum naturarum esse fundamentum huius relationis. Sed contra, nam hinc colligimus, non ipsam subsistentiam, sed id, quod additur per hoc, quod illa subsistentia, quæ in se vna est, & vnus naturæ sit simul subsistentia alterius naturæ, illud (inquam) quod additur, esse proximum fundamentum huius relationis, quia, illo posito, statim resultat relatio; illud autem quod additur, non est aliquid reale in Verbo neque subsistentia Verbi, sed est modus existendi additus humanitati, à quo Verbum denominatur humanitati vnitum, & subsistentia eius, denominatur subsistentia humanitatis: ergo hoc fundamentum ex parte humanitatis potius assignandum est, quam ex parte subsistentiæ Verbi: nam fundamentum relationis realis, est aliquid reale, & non denominatio, quæ resultat in Verbo, nisi foras se per eam explicetur id, à quo talis denominatio sumitur; quod coincidet cum sententia, quam statim exponemus. Respondent aliqui, per subsistentiam Verbi intelligi totum hoc, scilicet, Deum esse hominem, & hoc esse fundamentum huius relationis

Ensis.

T 3

nis

nis, quia posito illo totali termino huius actionis ne-
cessario resultat relatio. Sed hoc valde confuse & im-
proprie dictum est, quia in illo toto composito in-
cluditur tam subiectum, quam fundamentum, &
etiam terminus relationis, quæ sicut distincta sunt,
ita etiam distinctè assignari debent. Vnde perinde
est, ac si diceretur, duo alba simul posita in rerum
natura esse fundamentum similitudinis. Denique li-
cet in illo toto composito includatur terminus re-
lationis, non dicitur ipsum totum esse terminum;
sed Verbum, & licet in eodem includatur subiectum
relationis, non ipsum totum, sed humanitas dicitur
esse subiectum eius: ergo neque ipsum totum est fun-
damentum, sed aliquid aliud conueniens seu exi-
stens in subiecto relationis, nam relatio à fundamē-
to realiter non distinguitur, saltem vt res à re, agi-
mus enim de fundamento proximo & permanente
(vt sic dicam) non de actione seu occasione, ex qua
resultat relatio, quæ interdum appellatur ratio
fundandi, & solet esse transiens, quamuis relatio ma-
neat, vt est generatio respectu paternitatis.

*Fundamen-
tum proxi-
mum relatio-
nis, quia hu-
manitas re-
fertur ad
Verbum, &
denominatur
illi omni-
ta, est modus
vniōis.*

Dicendum est ergo, fundamentum proximū hu-
ius relationis esse substantialem modum vniōis
humanitatis ad Verbum, ille enim proximè ac for-
maliter fit per actionem incarnationis seu mutatio-
nem humanitatis, & ita illi conueniunt omnia, quæ
ad rationem fundamenti proximi desiderari pos-
sunt, & in nullo alio reperiuntur. Hoc posterius satis
patet ex dictis contrariæ sententiæ, & ex argumen-
tis, quibus Durandus & Scot. vtuntur ad negandum
aliud fundamentum huius relationis. Ac denique,
quia quomodocunque inductio fiat, nihil aliud in-
uenietur, quod omnes fundamenti conditiones ha-
beat. Illud autem prius probatur, nam in primis ille
modus est aliquid creatum, quia de nouo fit, & ex
hac parte non repugnat illi affici, vel modificari per
relationem realem. Rursus est aliquid in humani-
tate, in qua esse debet relatio. Deinde est quid reali-
ter distinctum à Verbo, ad quod terminari debet re-
latio. Denique sine illo modo impossibile est resultare
hanc relationem, & illo posito impossibile est, quin
resultet, quia terminus necessario præsupponitur.
Ergo habet omnia requisita ad rationem fundamē-
ti. Solum potest obici, quia ille modus substantialis
est, & ad complementum eiusdem substantiæ per-
tinet, substantia autem non potest esse proximum
fundamentum relationis. Respondetur tamen, ne-
gando minorem, nam substantia, prout habet ali-
quam vnitatem, vel ad vnitatem confert; potest fun-
dare relationem, vt patet de relatione identitatis
specificæ inter duas substantias, & de relatione vni-
onis inter materiam & formam substantialem, quo
exemplo confirmari potest sententia proposita, nam
ita est in illo necessario philosophandum, & idem est
de quolibet simili.

Atque ex his facile constare potest, quid dicendū
sit de relatione vniōis duarum naturarum diuinæ
& humanæ inter se: aliud est enim loqui de relatio-
ne vniōis propriè dictæ, aliud vero de relatione v-
nitatis: vniō enim solum indicat coniunctionem eo-
rum, quæ distincta sunt, vnitatis vero dicitur identita-
tem. Relatio ergo vniōis nulla est propria inter il-
las duas naturas, nisi ea, quæ est inter humanitatem
& substantiam Verbi, & quæ fingi potest inter ean-
dem substantiam & diuinitatem, quæ potius est
identitas, quia illæ duæ naturæ non habent coniun-
ctionem immediatam inter se, sed in substantia, &
ita neque inter se referuntur immediata relatione
vniōis, sed denominantur vnitæ à relatione vel v-
niōe, quam habeat ad substantiam Verbi. Potest
autem cogitari inter has duas naturas quædam re-
latio conuenientiæ & quasi similitudinis, vel potius
vnitatis & identitatis, quatenus vna & eadem sub-
stantia terminantur, sicut tres personæ diuinæ,
quatenus sunt vnum in natura; referuntur relatione

A similitudinis seu identitatis, & simile esset in duobus
hominibus, si eadem numero haberent albedinem.
Et de hac relatione optime dicitur fundamentum
eius esse vnitatem substantiæ vtriusque naturæ. Ve-
runtamen, si res arcte consideretur, hæc relatio
non est realis, sed rationis, quia fundamentum est
idem in vtroque extremo. Sicut relatio similitudi-
nis aut æqualitatis inter personas diuinæ, vel inter
duos homines habentes eandem numero albedinē,
vel quantitatem, est relatio rationis iuxta commu-
niorem sententiam, nam licet res quæ denominantur
his relationibus sint distinctæ, tamen id in quo
referuntur, & ratione cuius possunt fundare & ter-
minare relationem, est omnino idem, & ita est hæc
veluti quædam relatio identitatis numerice. Sed di-
cunt aliqui, quod licet duæ naturæ, quatenus sunt
vnum, supposito referantur tantum relatione ra-
tionis, tamen quatenus vtræque intelligitur habere
substantiam Verbi, non referuntur relatione iden-
titatis, sed conuenientiæ, & ideo talis relatio, saltem
ex parte humanæ naturæ est realis. Sed non satis in-
telligo, quomodo talis relatio possit esse realis & ab
alia distincta, si verè sit relatio conuenientiæ. Nam
habere substantiam diuinam in communi loquen-
do, nihil aliud est quam terminari substantia diui-
na: aut ergo conuenientia est in forma (vt ita dicam)
seu in substantia, & hæc non est alia nisi vnitatis seu
identitatis eiusdem substantiæ in vtræque natura, &
ita est relatio rationis eadem cum relatione iden-
titatis. Vel conuenientia est in terminatione seu mo-
do terminandi, & in hoc non est conuenientia inter
illas naturas, sed summa differentia, quia diuinitas
terminatur illa substantia per summam identita-
tem: humanitas vero solum per realem vniōem ad
illam: ergo hinc non potest oriri relatio conuenien-
tiæ nec realis nec rationis, sed, si quæ oritur, potius
est relatio diuersitatis: illa vero etiam ex parte hu-
manitatis non erit realis, sed rationis; quia non ha-
bet propriè positum fundamentum reale, sed ne-
gatiuū, sicut de relatione distinctionis inter diuinæ
personas dicendum est. Quod si quis dicat illam co-
uenientiam non esse in modo terminandi, sed in hoc
communi conceptu habendi substantiam increa-
tam, aduertat oportere, per hanc vocem potius signi-
ficari rationem analogam seu proportionem quan-
dam, quam veram conuenientiam, præsertim vni-
uocam. Probatur, quia humanitatem habere substi-
tiam Verbi, nihil aliud est, quam esse vnitam il-
li, & consequenter, quod substantia sit in illa inti-
me terminando vniōem seu dependentiam eius;

B diuinitatem autem habere substantiam Verbi est
intime & essentialiter includi in ipsa tanquam in
ultimo & incommunicabili termino: ergo illud ha-
bere nec est eiusdem rationis, nec significat aliquam
rationem communem vtrique naturæ, in qua possit
illa relatio realis fundari. Igitur inter duas naturas
Christi, diuinam & humanam, nulla interuenit rea-
lis relatio vniōis, vel vnitatis, quæ requirat funda-
mentum distinctum à modo vniōis humanitatis
ad Verbum. Imo, etiam si inter illas duas naturas co-
sideretur relatio effectus ad causam, quæ potius est
inter Christum vt hominē, & Deum vt Deum, qua-
tenus Deus est principium efficiens vniōis huma-
nitatis ad Verbum, quamuis (inquam) hæc relatio ex
parte humanitatis realis sit, & distincta à relatione
vniōis, quia non fundatur formaliter in formali v-
niōe vt sic, sed independentia effectiua, nec termi-
natur ad Verbum vt terminans vniōem hypostati-
cam, sed ad totam Trinitatem, vt est vnus Deus effi-
ciens ad extra, nihilominus tamē realiter idem mo-
dus vniōis, qui vt est quasi formale vinculum ad
Verbum, fundat relationem vniōis, vt est effectus
Dei, seu terminus formalis illius actionis, quæ fit in-
carnatio, est fundamentum relationis effectus ad
causam.

Sed

Sed hæc omnia procedunt ex illa hypothefi, quo d
in hoc mysterio refultat relatio prædicamentalis,
præter modum substantialem vnionis; fupereft ve-
ro quæftio abfoluta, an reuera detur talis relatio, re-
fultas ex modo vnionis refpectu cuiuslibet fit proxi-
mum fundamentum. Sed hæc quæftio vel genera-
lis eft de omnibus relationibus, quæ confurgere ex-
iftimantur ex fimulanea exiftentia plurium rerum
habentium inter fe aliquam proportionem & deno-
minationem, vel certe faltem eft communis ad om-
nes illas res, quæ ad alias habent habitudines rea-
les transcendentales, & ideo quæftio hæc Dialecticis,
vel Metaphyficis remittenda eft. Solum aduerto,
aliquos exiftimaffe, & probabiliter poffe negari in
hoc mysterio talem relationem, quamvis in alijs re-
bus non negetur, quia modus ipfe vnionis hypofta-
tica tam intimè includit in fuo conceptu duo extre-
ma, quorum eft nexus, vt in illo conceptu effentia-
liter includatur relatio fubftantialis & transcenden-
talis; præterquam aliam fingere formaliter diffin-
ctam, non folum fuperfluum apparet, verum etiam
vix concipi poffe videtur. Affumptum patet ex o-
mnibus dictis de modo vnionis; & ex Diuo Thoma
hic articulo. 9. dicente, vnionem effe coniunctionem
duorum. Vnde multi putant, Diuum Thomam in
his articulis vltimum effe nomen relationis eodẽ fenfu
quo Scotus & Durandus, cum vocat vnionem, re-
lationem; præfertim, cum articulo. 8. fignificet, vnio-
nem dicere terminum actionis in faãto effe: videtur
ergo loqui de relatione fubftantiali & transcenden-
tali, non vero de prædicamentali. Veruntamen
hæc fententia, licet abfolutè & in fe fortaffe fit fatis
probabilis, tamen quatenus differentiam confti-
tuit inter hanc relationem & alias prædicamenta-
les, quæ communiter poni folent, vt hæc potius
neganda fit, quàm alia, non video fanè quo funda-
mento fatis probabiliter defendi poffit. Et in primis, fi
ratio fuprà inuitata, efficaç eft, negandæ confequẽ-
ter funt omnes relationes prædicamentales omni-
um realium vnionum; vt inter materiam & formã,
inter fubieãtum & accidens, & fimiles, quia in his o-
mnibus interuenit modus vnionis, includens in-
trinfece relationem transcendentalem, quæ fine ex-
tremis effe & concipi non poteft. Simili ratione ne-
ganda eft omnis relatio prædicamentalis fundata in
habitudine transcendentali, præfertim quando illa
talis eft, vt exiftentiam vtriusque extremi requirat,
vt verbi gratia creaturæ ad creatorem nulla erit re-
latio prædicamentalis realis, ex parte creaturæ, quia
ex parte eius eft actualis dependentia à Deo, quæ nõ
eft prædicamentalis relatio, fed vera actio, vel fieri
rei, quod vel ad prædicamentum fui termini reuo-
catur, vel ad genus actionis pertinet: optime vero
nomine dependentiæ fignificatur; & effentialiter
includit habitudinem transcendentalem, quæ fine
extremis neque effe neque concipi poteft: ergo eadẽ
ratione nulla erit relatio prædicamentalis, quæ
ex tali dependentia refultat. Idemq; argumentum
fiet, de quacunque relatione fundata in actione ac-
tualis; & in actu vitali prout dicitur habitudinem ad
fuum obiectum; & fic de alijs. Tandem, fi in omni-
bus his negantur relationes reales prædicamenta-
les, maiori ratione negandæ erunt aliz, quæ fun-
dantur in vnitate, vt fimilitudinis, æqualitatis, pro-
pinqutatis, & fimiles: nam licet in his non antecede-
at relatio transcendentis inter extrema, fed fine
omnino abfoluta, vt funt duæ albedines, inter quas
intercedit fimilitudo, quæ eft refpectiua, tamen hinc
non fatis colligitur, illum refpectum effe aliquid ab
extremis diffinãtum, fed effe ipfamet extrema a-
liter concepta, fcilicet, vt fimul exiftentia, & fele
inuicem denominantia; folumq; erit differentia,
quod hic modus concipiendi non eft ita coniun-
ctus neceffario cum re abfoluta; ficut eft coniun-
ctus cum re includente transcendentalem habitu-

dinem. Et confirmatur, nam quæ eft credibile, inter
duas res propter folam propinqutatem loci oriri
relationem realem prædicamentalem, quam vo-
cant propinqutatis, vel præfentis, & inter duas
res non folum loco, fed etiam realiter coniunctas in
aliquo effe non refultare aliquam fimilem & perfe-
ctiorem relationem? Itaque eo modo quo admittit-
tur aliæ relationes reales prædicamentales, non du-
bito quin etiam hæc relatio vnionis admittenda fit,
de qua dixit hic D. Thom. effe rationis in Verbo, &
realem in humanitate, & quod fit prædicamentalis
& non per fe primo terminans actionem, fed reful-
tans, quod clarius expreffit in 3. d. 2. qu. 2. art. 1. qu. 3.
Quæ autem fit neceffitas admittendi has relationes,
& fi admittantur, quomodo fint diffinguendæ à
fundamentis & terminis, an ex natura rei vel ratio-
ne tantum, feu formaliter (vt alii loquuntur) in Me-
taphyfica fufe tractatur. Nõ omitam autem aduer-
tere, pofita in præfenti hac relatione vnionis, non o-
portere, illam multiplicare, aut in plures diffingue-
re, vna enim fufficit, in vna quaq; re vnita. Quod idẽ
dico, quoniam folet humanitati vnitz Verbo ar-
tribui duplex relatio, altera vnionis, de qua dictum
eft, altera fuffentationis (vt fic dicam) paffiue, qua-
tenus à Verbo terminatur & fuffentatur in effe, nam
prior relatio vnionis eft equiparantiæ, quia eodem
modo denominat vtrumq; extremum, vt notauit
hic Caiet. art. 8. dub. 3. pofterior vero eft difquipa-
rantis feu diuerfe denominationis. Sed nihilomi-
nus he non funt relationes diuerfe, fed eadem rela-
tio diuerfimode concepta, communis & confufa, vel
proprio & specifico conceptu. Ratio enim vnionis
communis eft ad alios modos & genera vnionis, ex
quibus vnus eft, quando aliqua vniuntur per modũ
fuffentantis & fuffentati. Imo hic etiam conceptus
poteft effe communis ad fubieãtum fuffentans acci-
dens & ad fuppositum fuffinens naturam, imo & ad
fundamentum fuffinens ædificium; multiplicare
autem relationes fecundum has omnes rationes, cõ-
munes & particulares, effet in infinitum progredi.
Item quis dicat aliam effe relationem forme ad ma-
teriam, quatenus illi vniuntur, & aliam, quatenus in-
format illam, cum ipfa informatio omnino effentia-
liter includat vnionem. Itaq; licet vnio vt fic non
indictet caufalitatem, vel dependentiam; fuffentare
autem aut terminare, modum aliquem caufalitatis
aut imitationem eius importare videtur; tamen,
quando caufalitas vel dependentia talis eft vt effen-
tialiter ac formaliter includat vnionem, non eft dif-
finita relatio vnionis, & terminationis dependen-
tiæ, vel fuffentationis, fed eft eadem diuerfimode
concepta ac declarata: atq; ita eft in præfente. Nec
refert, quod dicebatur de relatione æquiparantiæ vel
difquiparantiæ, nam eadem relatio fub comuni
aliqua ratione poteft effe relatio æquiparantiæ & fub
specificis difquiparantiæ, quia duo extrema fecundũ
communem rationem poffunt eandẽ denomi-
nationem recipere, & diuerfam fecundum propriam,
vt patet & filius denominatur relata seu correlati-
ua fecundum communem rationem, licet fecun-
dum propriam denominentur caufa & effectus, &
exemplar ac imago funt conformia seu proportio-
nata fecundum communem denominationem, li-
cet fecundum propriam fe habeant vt mefura & mē-
furatum: fic ergo in præfente Verbum & humanitas
fecundum communem rationem denominantur v-
nita, fecundum propriam vero dicuntur terminare
& terminatum seu fuffentans & fuffentatum. Vnde
ad hanc relationem attendens fecundum propriam
rationem eius dixit D. Th. in 3. d. 5. q. 1. artic. 1. quæ-
ftiunc. 1. ad 2. relationem hanc non effe æquiparan-
tiæ, quãuis in alio fenfu ibi loquatur, fcilicet, quia
in vno extremo eft realis, & in alio rationis: quo fen-
fu idem affirmat Gab. in 3. d. 1. q. ar. in corol. 2. & Sco-
tus ibi. q. 1. ar. 1.

*Vnicarrela-
tio vnionis,
ex parte hu-
manitatis
ad Verbum
afferenda eft,
qua huma-
nitas, &
vnitatem &
fuffentatam
terminatam
denominare
fufficit.*

Quæstionem
ambiguum.

Atque ex his, quæ in fine præcedentis dubij dicta sunt, expeditur facile dubium aliud, quod hic tractari potest, quomodo prædicta unio, quam diximus esse substantialem modum unionis humanitatis ad Verbum, se habeat ad dependentiam respectu Verbi, an, scilicet, sint omnino idem, vel sint res aut modi ex natura rei distincti. Quidam enim censent, illa duo esse ex natura rei distincta, quia dependentia ut sic non est modus substantialis sed accidentalis; nam, vel est actio, vel se habet ad modum actionis: est enim fieri rei prout est à causa, sine qua esse non potest, unio autem est modus substantialis, ergo. Secundo declaratur, quia in persona creata aliud est substantia; aliud dependentia naturæ à propria substantia, nam substantia dicit substantialem terminum naturæ, dependentia vero est veluti quid medium inter naturam, & suum terminum, unde se habet ad modum actionis seu causalitatis cuiusdam, & videtur esse quid accidentale, ergo similiter in præsentia dependentia humanitatis à Verbo, quæ aliam dependentiam supplet, accidentale quid est & distinctum à modo substantiali unionis. Tercio sic declaratur, nam, si Deus conservaret humanitatem absque propria persona, & absque unione ad aliam personam, per aliquam actionem suppleret dependentiam à substantia, quæ actio accedens quoddam esset, quia esset propria actio causæ efficientis, & tamen per illam actionem suppleretur dependentia, quam nunc habet humanitas à Verbo, ergo etiam hæc dependentia est quoddam accedens, quia quod sit dependentia ut ab efficiente, vel ut à termino non sufficit tantam varietatem conferre, ut una sit accidentalis, & altera substantialis. Quarto tandem unio & dependentia, ut minimum, formaliter differunt, nam unio ut sic ordinatur ad componendum unum, dependentia autem ordinatur ad effectum rei, unde & potest dari unio sine dependentia, ut patet in anima rationali respectu corporis, & dependentia sine unione ut in lumine respectu solis.

Hæc sententia vel laborat in æquivoco, vel est plane falsa, aut res aut modos reales multiplicat sine necessitate. Quod ut declarem, adverto, nomine dependentiæ humanitatis à Verbo plura in præsentia significari posse. Primum est, indigentia, quæ est ex parte humanæ naturæ, ut sustentetur à Verbo, quo possit in esse conservari, quæ non est propriè dependentia actualis, sed potius est necessitas dependentiæ, quam constat non esse unionem, sed priorem unioni, convenit enim illa indigentia humanitati secundum se prius quam intelligatur unita. Unde neque etiam dicit rem aliquam positivam aut modum realem ab humanitate distinctum, sed in primis dicit capacitatem obedientialem, quam habet ut uniatur Verbo, & ab illo pendeat: deinde addit carentiam propriæ substantiæ, ratione cuius indiget illa natura unione ad Verbum; ac tandem includit intrinsecam limitationem & imperfectionem illius naturæ, ratione cuius indiget proprio vel alieno termino substantiæ, ut conservari possit in esse: de hac ergo dependentia non est in præsentia sermo. Secundo per dependentiam significari potest emanatio à causa efficiente, de qua verum censeo esse modum ex natura rei distinctum à termino suo, ut ex Metaphysica suppono, unde in particulari loquendo de hoc mysterio, dependentia propriæ incarnationis est emanatio illius vinculi, & coniunctionis, quæ inter humanitatem & Verbum facta est, quæ nihil aliud est, quam actio totius Trinitatis, qua hoc mysterium perfecit, quam supra diximus esse in humanitate, & secundum rem non est entitas omnino distincta à modo unionis, prout est in facto esse, est enim quasi via ad illud: via autem non est res distincta à termino, cum sit ipsum fieri eius: est tamen aliquid ex natura rei distinctum, cum sit quid sepa-

rabile à termino, ut constat ex communi ratione dependentiæ actiæ, quam ex Metaphysica suppono. Et hoc, ad summum probant rationes dubitandi propositæ.

Tercio per dependentiam intelligere possumus personalem influxum (si ita loqui licet) vel potius terminationem humanitatis à substantia Verbi, quæ frequenti usu Theologorum vocari solet dependentia personalis seu suppositalis humanitatis à Verbo, & de hac propriè intelligitur dubitatio præfens, & de eadem dicimus, falsam esse relatum sententiam, nam revera non potest huiusmodi dependentia distinguí secundum rem, vel ex natura rei à modo substantiali unionis. Quod primum constat ex communi sententia Theologorum in 3. distinct. primæ, qui non aliter explicant unionem hanc, nisi per hanc dependentiam, & in ea censent formaliter consistere; supponunt ergo non habere in re distinctionem. Deinde argumentor ratione primo, quia est superflua, & sine ulla necessitate talis distinctio; nam Verbum, ut Verbum, & quatenus est persona humanitatis, non habet in illam influxum actuum, sed terminativum tantum, seu (ut ita dicam) sustentativum: hunc autem habet respectu unionis ut unio est, quia unio ut unio formaliter & per seipsam ad Verbum terminatur, & implicat illam esse, quia ad Verbum terminatur, ut ad suppositum naturæ unitæ, ergo respectu illius habet Verbum influxum personalem sufficientem ad suppositandam humanam naturam absque alia dependentia media: ergo ex hac parte non est necessaria. Rursus è contrario, si intelligatur modus unionis efficiens humanitatem, & mente etiam præscindatur vel negetur omnis alia dependentia humanitatis à Verbo ut à supposito, ex vi illius, necessario intelligitur humanitas existens in Verbo ut in supposito, nam intelligitur unita illi, & non nisi ut supposito, ergo ex vi illius formaliter pedit personaliter à Verbo, quia nihil aliud est, hoc modo pendere ab illo, nisi esse in illo ut in persona: ergo neque ex hac parte necessaria est alia dependentia, immo nec satis potest mente concipi, aut distinguí. Quod declaro tertio, nam in primis certum est, quod sicut unio, ita etiam dependentia hæc nihil novum & reale ponit in Verbo, quod in ipso insit, quia aliàs mutaretur Verbum, sicut de unione dici solet, & attingetur sectio sequente. Si ergo illa dependentia aliquid reale est, & aliquid in humanitate existens necessario debet ab illa distinguí saltem ex natura rei, quia potest esse in humanitate, & potest etiam ab illa tolli, quod est certum signum distinctionis ex natura rei, ut in Metaphysica late docui. Rursus hæc dependentia aut est aliquid per modum fieri aut viz, & hoc non, aliàs necesse esset ad aliquem terminum tendere, seu aliquid per illam effici, per omne enim fieri necesse est aliquid fieri, cum fieri non sit propter se, sed propter id, quod sit, omitto enim opinionem asserentem in actibus immanentibus dari fieri sine facto esse, cum quia falsa est, cum etiam, quia saltem in actione transeunte, qualis esse possit illa, de qua agimus, nullus ita opinatus est. Interrogo ergo, quid fiat per hanc dependentiam, si enim solum sit ipse modus unionis in facto esse; aut (quod in idem redit) Deum esse hominem, hoc ipsum sit per actiæ dependentiam, quæ secundo loco declaravimus, & ita, si hæc alia distincta ab illa ponitur, superflua est: si verò est eadem cum illa, non est de qua disputamus, quia illa non est dependentia suppositalis, sed actiæ. Aut illa dependentia est aliquid in facto esse, seu aliquis modus factus in humanitate, nihil enim aliud excogitari potest (quia supponimus non esse relationem prædicamentalem.) Unde rursus inquiram, an sit modus substantialis, vel accidentalis: accidentalis esse non potest, quia nec pertinet ad genus qualitatis, ut per se notum est, neque ad genus actionis, ut proba-

probatum est, quia non est aliquid fieri, de aliis vero generibus accidentium nulla potest esse suspicio, est ergo modus substantialis, ergo non potest esse nisi modus vnionis: quia non potest aliud munus habere, neq. sub alio respectu humanitatem afficere aut respicere Verbum. Denique, quia illa dependentia non est à Verbo, vt ab efficiente & principio extrinseco: ergo vt à termino extrinseco coniuncto: ergo per illam met dependentiam coniungitur humanitas Verbo: sicut enim effectus causæ efficientis suo modo connectitur illi per dependentiam, quam habet ab illa, ita humanitas coniungitur supposito per dependentiam, quam habet ab illo: ergo non potest vera distinctio cogitari inter vnionem & suppositalem dependentiam à Verbo. Tandem confirmatur, quia in vnione accidentis cum subiecto dependentia illius à subiecto non est aliud ab inhærentia eius, & idem est in dependentia formæ materialis à materia, non enim pendet nisi media vnione quæ illi suo modo inhæret, & ab ea sustentatur: ergo idem est in præsentente dicendum.

Ad argumentum. Ad argumenta in contrarium: ad primum, falsum est, hanc dependentiam suppositalem non esse substantialem modum, aut esse actionem vel per modum actionis: nam potius est per modum informationis, & intine vnionis, & ideo tam est modus substantialis, quam vnio. Ad secundum respondetur, in persona creata dependentiam naturæ à propria substantia in re non distinguere à substantia ipsa, quatenus natura creata ex necessitate coniungitur illi, eamq. postulat, vt complete existere possit, illa enim substantia, quia non est res omnino distincta, sed modus naturæ, non per aliam vnionem, sed se ipsa immediate coniungitur naturæ, & natura illi, ideo, quæ nihil inter eas mediat, quod possit esse dependentia vnus ab altera, sed dependere in eis nihil aliud est, quam vnæ non posse esse sine altera. Vnde illa dependentia mutua est secundum diuersas rationes, ob quas illa duo naturaliter inter se connectuntur: hæc autem dependentia & connexio non est aliquid distinctum ab ipsis extremis, quæ per se immediate vnuntur ex vi suarum rationum formalium. Vnde fit, exemplum illud quoad aliquid esse simile, quoad aliquid vero dissimile præsentis mysterio, nā humanitas Christi pendet à Verbo diuino vt à persona realiter distincta, & non connaturali, & ideo necesse est vt inter ipsam & talem personam intercedat vnio, quæ illi coniungatur & ab illa pendeat, nam licet res & modus immediate se ipsi vniantur, res autem omnino distinctæ non vnuntur, nisi medio aliquo modo vnionis, & in hoc est dissimilitudo. Tamen, si comparemus humanitatem non ad Verbum, sed ad ipsam vnionem; quamuis non tam proprie dicatur ab illa pendere, quam per illam pendere à Verbo, tamen quatenus sine illa esse non potest, dici etiam aliquantulum potest pendere ab illa, & quoad hoc erit similitudo, quia, nimirum, eo modo quo ab illa pendet, se ipsa pendet, & non per aliud quia illa vnio est modus naturæ & immediate per se ipsam coniungitur illi: sicut etiam ipsamet vnio potest dici pendere à Verbo, quatenus sine illo esse non potest, & tamen non pendet per aliam dependentiam, sed se ipsa, sicut actio etiam pendet ab agente, non media alia actione, sed se ipsa, ne procedatur in infinitum, & quia vnio ex vi suæ rationis formalis & essentialis per se & immediate respicit terminum, ad quem fit. Ad tertium respondetur in primis procedere ex hypothesi impossibili, scilicet, quod humanitas existat sine vlla substantia, propria vel aliena, illa tamen posita, dupliciter intelligi potest id fieri, primo quod illa humanitas creetur, vel conseruetur in esse per actionem distinctam ab illa, quæ nunc eratur, vel conseruetur, vt nimirum, illa alia actio sit efficacior, & independens à substantia, & hoc modo supplet absentiam eius, sicut dici solet de a-

Actione, quæ conseruetur accidens in subiecto: & extra illud ex hoc tamen conseruationis modo solum potest inferri, quod actio creatiua humanitatis sit distincta tam à suo termino immediate, id est, ab humanitate ipsa, quam à substantia vel vnione eius, an vero illa actio creatiua sit dicenda substantialis, vel accidentalis, non est hic differendum, tamen, licet accidentalis dicatur, potest per eam suppleri dependentia suppositalis, quamuis hæc sit per modum substantialem, quia est per intrinsecum modum, quo vna substantia integra constituitur. Alius modus facilius erit, si dicamus, Deum in eo casu conseruare naturam per eandem omnino actionem continuatam, quæ illam in supposito conseruabat, & miraculum solum in hoc consistere, quod Deus illam actionem conseruat, non conseruando substantiam, vel vnionem suppositalem, cum tamen illa duo ex natura sua petant ita coniungi, vt secundum naturæ ordinem non possint nec debeant separari, sicut enim supra dicebamus, dependentiam naturæ à substantia solum in hoc consistere, quod naturæ non debetur esse, nisi vt coniunctum cum aliqua substantia, quamuis ipsa substantia non habeat proprium influxum in illud esse, vel in actionem, quæ illud sit, ita, vt Deus conseruet existentiam sine substantia, non est necessarius nouus influxus, quod Deus suppleat absentiam substantiæ, sed sufficit, vt Deus non operetur iuxta legem & debitum naturæ, sed supra illud, vnum sine alio conseruando, sicut, si Deus veller conseruare animam sine intellectu (supponendo id esse possibile) non esset necessaria noua actio, sed solum, quod suspenderet influxum in intellectum, continuando actionem, quæ animam creauerat, & conseruauerat. Et iuxta hunc modum non procedit argumentum, quia tunc non suppletur dependentia suppositalis per aliquam actionem sed solum conseruatur vnum sine alio.

B Ad quartum concedo, secundum abstractionem intellectus aliud esse conceptum vnionis, & aliam dependentiam in communi, & ita potest dari aliqua vnio distincta realiter ab aliqua dependentia, & e contrario: tamen in hac vnione & dependentia suppositali, de qua modo agimus, hæc sola ratione differunt, & denominatione, nam dependentia dicitur, quatenus requiritur ad conseruationem seu existentiam ipsius naturæ: vnio vero, quatenus ex ea vnium resultat, vel vnum alteri coniungitur, tamen in re hæc ipsa vnio, quæ naturam supposito coniungitur, est id quod requiritur, vt ipsa sit, atque ita est ipsamet suppositalis dependentia à Verbo.

SECTIO IV.

Quomodo soluenda sint difficultates, quæ in hoc mysterio occurrunt.

Explicata tota ratione, & essentia huius vnionis, superest, vt obiectiones, quæ fieri solent, vt impossibilem eam probent esse, dissoluamus. Hoc enim à principio huius materiæ, vsque ad hunc locum distulimus, & quoniam D. Thom. in discursu præcedentium articulorum, & questionum, multa in argumentis retigit, quæ ibi explicata sunt, & in sequentibus etiam questionibus, præsertim 3. & 4. alia similia circa illius literam sunt explicanda, ideo breuiter attingemus duo, vel tria capita, ad quæ difficultates huius mysterij reuocantur.

Primum sumitur ex parte assumptæ naturæ, cui repugnare videtur, vt per substantiam Verbi subsistat. Primo, quia in natura substantiali completa, & integra in sua specie, idem est existentia, & substantia, quia talis existentia esse debet substantialis, ergo existentia per se: ergo substantia. Sed non potest humana natura priuari sua existentia propria

Obuolatio.